

BELEIDSPLAN BURGERSCHAP

"Iedereen is van de
wereld en de wereld
is van iedereen"
-Thé Lau-

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	4
1. Visie en missie	6
1.1 Visie op burgerschap Stichting O2A5	6
1.2 Visie op Burgerschapsonderwijs bij Werelds:	6
1.3 De wettelijke basiswaarden	7
2. Context	8
Leerlingenpopulatie	8
Ouders	8
Maatschappelijke Vraagstukken en Kansen voor Burgerschapsonderwijs	9
Democratie en participatie	9
3. Speerpunten en leerlijnen	10
3.1 Leerlijnen om ons einddoel in groep 8 te bereiken.....	10
3.2 Doorgaande ontwikkellijn burgerschap	15
3.3 Samenhang en opbouw van het aanbod	17
3.4 Koppeling aan de wettelijke opdracht	18
4. De school als oefenplaats	19
5. Evalueren van burgerschap	22
Bijlage 1. Verantwoordingsmatrix Burgerschapsonderwijs.....	25
Bijlage 2. Curriculumoverzicht Burgerschap.....	27

Voorwoord

Per augustus 2021 is de “Wet burgerschapsonderwijs” van kracht, opgenomen in Artikel 8, derde lid, van de Wet op het primair onderwijs:

“Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op: Het bijbrengen van respect voor en kennis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school; het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de Nederlandse democratische samenleving; en het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

3a Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het derde lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen. (PO- Raad, 2021).”

Met de inwerkingtreding van de wet ter verduidelijking van de burgerschapsopdracht op 1 augustus 2021, zijn scholen verplicht om een doelgericht en samenhangend aanbod te formuleren voor burgerschap.

In dit beleidsdocument is te lezen hoe het team van Kindcentrum Werelds daar invulling aan geeft.

Inleiding

Werelds is een onderdeel van Stichting O2A5. De stichting heeft als doel om krachtig en kwalitatief goed onderwijs te geven. De leus luidt dan ook: Stevig de toekomst tegemoet. Een van de beleidspunten uit het koersplan is gebaseerd op burgerschapsvorming. In dit document beschrijven we hoe op Werelds invulling wordt gegeven aan ons burgerschapsonderwijs. Hierbij zijn we ervan uitgegaan dat de kinderen en het team burgerschap iedere dag oefenen, we zien ons Kindcentrum dan ook als een oefenplaats.

Naast onze visie, geven ook wettelijke eisen richting aan de leerdoelen van het burgerschapsonderwijs. De wet schrijft voor dat burgerschapsonderwijs moet bijdragen aan:

- A. Kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische staat
- B. Het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties

Het burgerschapsonderwijs is een cruciaal onderdeel van het onderwijs, omdat het leerlingen voorbereidt op een actieve en verantwoordelijke deelname aan de samenleving. De conceptkerndoelen burgerschap die in 2024 zijn gepresenteerd door SLO, bieden een actuele en gerichte benadering voor het vormgeven van burgerschapsonderwijs in het Nederlandse onderwijs. Deze kerndoelen zijn gebaseerd op de drie centrale waarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.

Deze drie waarden zijn verdeeld in drie domeinen en uitgewerkt over zes kerndoelen; Schoolcultuur – Het bevorderen van een positieve en inclusieve schoolcultuur waarin leerlingen zich veilig voelen, respect voor elkaar hebben en samenwerken. Dit domein legt de basis voor het ontwikkelen van een schoolklimaat dat waarden zoals verdraagzaamheid, gelijkwaardigheid en vrijheid van meningsuiting benadrukt.

Samenleving en democratie – Dit domein richt zich op de vaardigheden en kennis die leerlingen nodig hebben om actief deel te nemen aan de democratische samenleving. Het omvat het belang van diversiteit, het begrijpen van democratische waarden, en het besef van de verantwoordelijkheden die een burger heeft in een democratie.

Maatschappelijke vraagstukken - Dit domein moedigt leerlingen aan om kritisch na te denken over actuele maatschappelijke vraagstukken en hun standpunten te vormen. Het leert hen om zich bewust te worden van de impact van hun keuzes op de maatschappij en hoe zij als individu bijdragen aan maatschappelijke veranderingen.

De zes kerndoelen die hierbij centraal staan zijn:

1. Schoolcultuur – Het bevorderen van een positief en inclusief schoolklimaat.
2. Diversiteit – Het ontwikkelen van begrip voor en het omgaan met diversiteit in de samenleving.
3. Democratische waarden – Het begrijpen en naleven van democratische principes zoals vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.
4. Maatschappelijke betrokkenheid – Het ontwikkelen van betrokkenheid bij de samenleving en het besef van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.
5. Democratische betrokkenheid – Het actief deelnemen aan en beïnvloeden van democratische processen en besluitvorming.
6. Maatschappelijke vraagstukken – Het kritisch analyseren en reflecteren op maatschappelijke vraagstukken en het nemen van weloverwogen standpunten.

Dit beleidsdocument heeft als doel om de conceptkerndoelen burgerschap te integreren in ons onderwijsprogramma. Het richt zich op het ontwikkelen van leerlingen die niet alleen kennis

hebben van hun rechten en plichten, maar ook in staat zijn om op een respectvolle en actieve manier bij te dragen aan de samenleving.

Bron: [SLO conceptdoelen burgerschap 2024](#)

In dit document beschrijven we de visie en missie van Kindcentrum Werelds met betrekking tot burgerschapsonderwijs in hoofdstuk 1. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 2 in op de context van onze wijk, de diversiteit van de populatie en de rol van ouders. We leggen uit hoe deze context invloed heeft op ons onderwijs en hoe we samen met ouders werken aan de ontwikkeling van onze leerlingen.

In hoofdstuk 3 richten we ons op de speerpunten van Werelds en de koppeling naar de leerlijnen burgerschap. Hier beschrijven we hoe we de speerpunten met concrete acties kunnen uitvoeren. In Hoofdstuk 4 kijken we naar de school als oefenplaats, waarin we benadrukken hoe wij de school gebruiken om leerlingen actief betrokken te maken bij democratische processen en maatschappelijke vraagstukken.

Tot slot, in Hoofdstuk 5, richten we ons op de evaluatie en het waarborgen van het burgerschapsonderwijs. We beschrijven hoe we de voortgang monitoren, de effectiviteit van ons onderwijs evalueren en waarborgen dat we onze doelstellingen op het gebied van burgerschap blijven realiseren.

1. Visie en missie

1.1 Visie op burgerschap Stichting O2A5

In het jaar 2023 is er door Stichting O2A5 een nieuw strategisch beleidsplan opgesteld. Hierin staan 6 beleidsthema's beschreven. Deze zijn tot stand gekomen na evaluatie van vorige thema's en daarnaast is er een omgevings- en trendanalyse uitgevoerd. Een van deze thema's is actief burgerschap.

Visie op burgerschap Stichting O2A5

We zien de school als een kleine maatschappij waarin leerlingen vreedzaam samenleven, dagelijks actief een bijdrage leveren en leren en ontdekken hoe zij met elkaar en de omgeving omgaan. We zijn nieuwsgierig zonder oordeel. Het gaat om democratie, identiteit, participatie en om vanuit diversiteit aan perspectieven kritisch over de wereld na te denken, deze te begrijpen en een mening te vormen. Op elke school is dagelijks duidelijk zichtbaar en merkbaar wat wordt bedoeld met actief burgerschap, het maakt vanzelfsprekend onderdeel uit van ons openbaar onderwijs. Medewerkers hebben kennis van democratische waarde en op welke wijze de democratie in Nederland is vormgegeven. Opvoeders worden er als educatief partners bij betrokken. Zo geven we leerlingen kennis en vaardigheden mee om als zelfstandig burger te kunnen leven en worden zij zich bewust van hun rol als actief burger in de samenleving.

1.2 Visie op Burgerschapsonderwijs bij Werelds:

Waarom geven wij burgerschap?

Bij Werelds is burgerschapsonderwijs een belangrijk onderdeel van de brede ontwikkeling van kinderen. We creëren een veilige, betrokken en stimulerende omgeving waarin kinderen leren samenleven en zich ontwikkelen als verantwoordelijke, actieve burgers in een diverse samenleving. Het Jenaplanconcept vormt de basis voor ons onderwijs, waarbij kinderen in een minimaatschappij leren hoe zij hun rol in de maatschappij kunnen vervullen.

Werelds en Burgerschap:

Binnen Werelds werken wij met driejarige stamgroepen, waarin kinderen van verschillende leeftijden samenwerken en van elkaar leren. Deze structuur bevordert de ontwikkeling van sociale vaardigheden, verantwoordelijkheidsgevoel en respect voor anderen. De stamgroepenleiders begeleiden de kinderen in dit proces, waarbij ze leren plannen, organiseren, hulp vragen en geven, en samen vieren en evalueren.

Bij ons leren kinderen niet alleen rekenen en taal, maar ontwikkelen zij ook belangrijke sociale vaardigheden zoals respect, samenwerking en betrokkenheid. Dit gebeurt door vakken zoals geschiedenis, aardrijkskunde, natuur en techniek te integreren in thema's die aansluiten bij de interesses en vragen van de kinderen, leren zij niet alleen over de wereld om hen heen, maar ook hoe zij maatschappelijke uitdagingen kunnen begrijpen en aanpakken.

Zo verbinden we de kerndoelen met de nieuwsgierigheid en betrokkenheid van de kinderen, wat hen helpt om kritisch na te denken en actief deel te nemen aan de samenleving.

Wereldoriëntatie vormt het hart van ons onderwijs!

Welke taak zien wij voor onszelf?

Bij Werelds zien wij onszelf als een minimaatschappij. Binnen dit concept leren kinderen samen te leven, verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen handelen, en te respecteren dat

iedereen uniek is. Dit komt tot uiting in de manier waarop kinderen in stamgroepen samenwerken, elkaar ondersteunen en samen successen vieren. Hier ontwikkelen kinderen hun sociale vaardigheden, leren ze hulp te vragen en hulp te bieden, en ervaren ze het belang van gezamenlijke verantwoordelijkheid. Deze stamgroepen bieden kinderen de kans om samen te werken met verschillende leeftijden en achtergronden, waardoor ze leren hoe ze in een diverse samenleving functioneren.

Leren doen we door; spel, werk, viering en gesprek. Dit helpt kinderen om zich zowel intellectueel als sociaal te ontwikkelen, en hen de ruimte te geven om hun eigen ideeën te ontdekken en te delen. De nadruk ligt op samen leren en het ontwikkelen van de volledige persoon: leren denken, leren leven en leren leren.

Als stamgroepleider heb je hierin een belangrijke rol, je bent een spiegel voor de kinderen en dus ten alle tijden een voorbeeldfunctie.

De Toekomst van Burgerschap:

Burgerschapsonderwijs bij Werelds bereidt kinderen voor om niet alleen deel te nemen aan de samenleving, maar ook actief bij te dragen aan de verbetering ervan. Ze leren kritisch denken, verantwoordelijk handelen en empathisch omgaan met anderen. Door hun brede ontwikkeling, zowel op sociaal als intellectueel vlak, worden ze voorbereid om een actieve, betrokken rol te spelen in een steeds veranderende wereld.

Conclusie:

Burgerschapsonderwijs bij Werelds, een openbare Jenaplanschool, biedt kinderen de kans om zich te ontwikkelen tot reflectieve en zorgzame burgers. Binnen onze driejarige stamgroepen, onder leiding van stamgroepleiders, leren kinderen samenwerken, verantwoordelijkheid nemen en bijdragen aan de gemeenschap. Door ervaring, reflectie en wereldoriëntatie ontwikkelen ze niet alleen kennis, maar ook de sociale en maatschappelijke vaardigheden die nodig zijn om actief en verantwoordelijk deel te nemen aan de samenleving.

1.3 De wettelijke basiswaarden

Op Kindcentrum Werelds vormen de wettelijke basiswaarden van de democratische rechtsstaat het uitgangspunt van ons burgerschapsonderwijs. Deze waarden zijn zichtbaar in ons dagelijks handelen, ons onderwijsaanbod en onze schoolcultuur.

Vrijheid

Leerlingen leren dat iedereen zichzelf mag zijn, een eigen mening mag hebben en deze op een respectvolle manier mag uiten. Zij leren tegelijkertijd dat vrijheid altijd samengaat met verantwoordelijkheid voor anderen.

Gelijkwaardigheid

Wij leren kinderen dat iedereen gelijkwaardig is, ongeacht afkomst, geloof, gender, seksuele oriëntatie of beperking. We behandelen elkaar met respect en wijzen discriminatie en uitsluiting af.

Solidariteit

Wij stimuleren leerlingen om verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor hun omgeving. Door samenwerking, hulpvaardigheid en maatschappelijke betrokkenheid ervaren leerlingen dat zij onderdeel zijn van een gemeenschap.

Deze basiswaarden komen dagelijks terug binnen onze stamgroepen, projecten, vieringen, gesprekken, lessen wereldoriëntatie en burgerschapsactiviteiten.

2. Context

De wijk waar onze school staat, het Monnikenhof.

Het Monnikenhof is een wijk met ongeveer 7.050 inwoners en een diverse bevolkingssamenstelling. Deze diversiteit biedt waardevolle kansen om het burgerschapsonderwijs te versterken en leerlingen op te voeden tot zelfstandige, sociale en verantwoordelijke burgers. Echter heeft onze school een regiofunctie, omdat niet alle kinderen in de wijk wonen.

De wijk waarin de school staat kent een brede leeftijdsopbouw, met een aanzienlijk deel jonge kinderen en jongeren, een grote groep volwassenen in de werkende leeftijd en een groeiende groep senioren. Daarnaast bestaat een deel van de huishoudens uit alleenstaanden, terwijl ook veel gezinnen met kinderen in de wijk wonen. Deze samenstelling biedt mogelijkheden om verbindingen tussen generaties te stimuleren en sociale cohesie te versterken. Door in te spelen op deze maatschappelijke thema's, creëert de school een leeromgeving waarin kinderen niet alleen kennis opdoen, maar ook leren samenleven, zorg dragen voor elkaar en zich ontwikkelen tot betrokken en bewuste burgers.

Leerlingenpopulatie

Onze school staat in de wijk Monnikenhof, een diverse wijk met zowel koop- als (sociale) huurwoningen, veel groen en speelvoorzieningen. De school weerspiegelt deze diversiteit: 19% van de leerlingen heeft een niet-westerse migratieachtergrond, wat gelijk is aan het landelijk gemiddelde. 13% van de leerlingen komt uit een gezin met een laag inkomen, wat iets lager ligt dan het landelijke cijfer, en 19% groeit op in een eenoudergezin. De geloofsovertuigingen binnen de school zijn uiteenlopend, wat bijdraagt aan een multiculturele leeromgeving. De school vervult daarnaast een regiofunctie, met name voor hoogbegaafdenonderwijs.

Ouders

De ouders die hun kinderen inschrijven bij onze school vormen een diverse groep, met uiteenlopende culturele, sociale en religieuze achtergronden. Sommigen kiezen bewust voor het jenaplanonderwijs of voor de openbare identiteit van de school, anderen vanwege de ligging in de buurt of de voorziening voor hoogbegaafdheidsonderwijs.

Ouders variëren in opleidingsniveau en opvoedingsstijlen, wat bijdraagt aan een dynamisch schoolklimaat waarin we samen werken aan de ontwikkeling van ieder kind.

Digitalisering

In het verlengde van onze aandacht voor burgerschap speelt digitalisering een steeds belangrijkere rol in het dagelijks leven van onze leerlingen. Kinderen nemen niet alleen hun schooltas mee het klaslokaal in, maar ook hun digitale wereld: groepsapps, sociale media en online interacties vormen een onzichtbare maar voelbare aanwezigheid binnen de schooldag.

Deze digitale bagage beïnvloedt groepsvorming, onderlinge relaties en het welzijn van leerlingen. Denk aan groepsdruk via WhatsApp, uitsluiting in onlinegesprekken of de constante druk om bereikbaar te zijn. Als school willen we leerlingen helpen kritisch te reflecteren op hun digitale gedrag en de impact hiervan op zichzelf en anderen.

Digitale burgerschapsvorming betekent voor ons aandacht voor online omgangsvormen, mediawijsheid, privacy, betrouwbaarheid van informatie en het leren stellen van grenzen. We maken dit onderwerp bespreekbaar in de klas, sluiten aan bij de leefwereld van leerlingen en werken waar nodig samen met ouders en externe experts.

Het klaslokaal moet een veilige omgeving zijn, fysiek én digitaal. Door digitalisering expliciet mee te nemen in ons burgerschapsonderwijs, dragen we bij aan de ontwikkeling van bewuste, verantwoordelijke en weerbare digitale burgers.

Maatschappelijke Vraagstukken en Kansen voor Burgerschapsonderwijs

Door de specifieke kenmerken van Werelds, vinden we het als school belangrijk in te spelen op de maatschappelijke vraagstukken die spelen:

Diversiteit en inclusie:

- De bewustwording van ons als team, dat de populatie van onze school niet meer volledig bestaat uit Christelijke feestvierders en er dus meer aandacht moet komen voor andere culturele feesten zonder dat deze uitgebreid gevierd hoeven te worden (denk aan bespreekbaar maken hoe, waarom, wanneer etc.).
- Respect, verdraagzaamheid en inclusiviteit bereik je door kennis, overdracht en door er samen bij stil te staan.

Democratie en participatie

- Besluitvorming komt vooral naar voren tijdens kringgesprekken, in de leerlingenraad en de kinderen hebben inspraak op de uitvoering van hun weekplan.
- Kinderen kunnen actief bijdragen aan participatie binnen de wijk (aandachtspunt, kunnen we hier meer in doen?).
- Respect staat hoog, maar is volgens ons geen apart vraagstuk, maar vinden wij een overkoepelend iets waarnaar we streven en leven.

3. Speerpunten en leerlijnen

Burgerschapsonderwijs op Kindcentrum Werelds Samen leven, samen leren – ook in de digitale wereld

Kindcentrum Werelds bevindt zich in de wijk Monnikenhof, een diverse en levendige buurt in Vianen. De school is een weerspiegeling van de samenleving waarin onze leerlingen opgroeien: een mix van culturele, sociale en religieuze achtergronden. Vanuit deze context hebben wij als school vier speerpunten geformuleerd die richting geven aan ons burgerschapsonderwijs en onze maatschappelijke opdracht. Elk speerpunt sluit aan op actuele vraagstukken zoals inclusie, verbondenheid met de leefomgeving, democratische geletterdheid en de digitale wereld.

Om het burgerschapsonderwijs op Kindcentrum Werelds doelgericht en betekenisvol vorm te geven, formuleren wij leerdoelen en leerlijnen die aansluiten bij de visie, context en populatie van onze school. Vanuit onze maatschappelijke opdracht willen wij leerlingen opleiden tot actieve, betrokken en verantwoordelijke burgers, die zich bewust zijn van hun rol in een diverse samenleving, zowel fysiek als digitaal.

3.1 Leerlijnen om ons einddoel in groep 8 te bereiken

Bij KC Werelds geloven we in de kracht van samen leren. Daarom werken we kindcentrumbreed in **bouwen**: onderbouw (1-2), middenbouw (3-5) en bovenbouw (6-8). Binnen deze bouwen organiseren we regelmatig **groepsdoorbroken activiteiten**, waarin kinderen van verschillende leeftijden samenwerken, van elkaar leren en samen verantwoordelijkheid dragen. Dit stimuleert verbondenheid, wederzijds begrip en eigenaarschap.

Onze leerlijnen zijn opgebouwd per bouw en niet per leerjaar. Zo sluiten we aan bij de **ontwikkelbehoeften van het kind**, in plaats van een vast leerstofjaarklassensysteem. Of een kind nu net instroomt, extra ondersteuning nodig heeft of juist meer uitdaging aankan: er is altijd ruimte voor differentiatie. In elke bouw formuleren we concrete, herkenbare doelen die passen bij de leeftijd én het niveau van de leerling.

Deze manier van werken weerspiegelt hoe we ons onderwijs dagelijks vormgeven op KC Werelds. Ze **bevordert samenwerking** tussen kinderen, stamgroepleiders en bouwen onderling en biedt ons scherp zicht op de ontwikkeling van elk kind. Zo bouwen we samen aan een veilige, inclusieve leeromgeving en groeien onze leerlingen op tot **actieve, betrokken en verantwoordelijke burgers** in de klas, in de wijk en in de digitale wereld.

Binnen het burgerschapsonderwijs werken wij aan **vier** samenhangende speerpunten die voortkomen uit de actuele maatschappelijke ontwikkelingen, de wijkcontext en de waarden van ons openbaar onderwijs.

Speerpunt 1: Diversiteit en inclusie binnen de school

Als team willen wij ons bewuster worden van de diversiteit binnen onze school en hier doelgericht op inspelen. We besteden aandacht aan verschillende geloofsovertuigingen en de

bijbehorende tradities, en maken deze zichtbaar en bespreekbaar in de school.

groep	Kennis	Vaardigheden	Attitude	Aanbod
1-2	Kennismaken met verschillende culturen, feesten en gewoonten in de klas.	Samen praten, spelen en werken met kinderen van verschillende achtergronden.	Nieuwsgierigheid, openheid en verwondering voor verschillen.	- Thematafels rond feesten - Prentenboeken met culturele diversiteit
3-4-5	Kennen van enkele kenmerken van religies en culturen die in de klas/school vertegenwoordigd zijn.	Samenwerken aan opdrachten waarin verschillende perspectieven aan bod komen.	Respect voor verschillen in afkomst, leefstijl en overtuiging.	- Culturele gastlessen - Werkvormen uit lesmateriaal (o.a. Kwink, Nieuwsbegrip)
6-7-8	Inzicht in het belang van inclusie en kennis van diverse levensbeschouwingen.	In gesprek kunnen gaan over verschillen en gelijkenissen, en actief samenwerken met andersdenkenden.	Bewust respect tonen, verantwoordelijkheid nemen voor een inclusieve sfeer.	- Gastlessen - Thematische projecten (bijv. over inclusie of identiteit) - Bezoek aan gebedshuizen (moskee/kerk) - Scholing team cultuursensitief onderwijs

Speerpunt 2: Verbondenheid met de wijk

Kindcentrum Werelds wil een actievere rol spelen in de wijk Monnikenhof. We zoeken samenwerking met wijkpartners zoals De Plataan en willen structureel de verbinding met de omgeving versterken. Niet alleen door deelname aan acties als NL-doet, maar ook door de wijk meer te betrekken bij het onderwijs.

	Kennis	Vaardigheden	Attitude	Aanbod
1-2	Kennismaken met de wijk: belangrijke plekken, mensen en voorzieningen.	Wandelen door de wijk, praten met wijkbewoners.	Nieuwsgierigheid en zorg voor de directe leefomgeving.	- Bezoek aan de Plataan - Voorleesmoment met wijkbewoners
3-4-5	Weten wat er speelt in de wijk en wie er actief zijn (bijv. De Plataan).	Samenwerken aan eenvoudige wijkacties (bijv. afval opruimen, posters maken voor een actie).	Verantwoordelijkheid voelen voor een schone en prettige omgeving.	- NL-doet activiteiten - Bezoek van wijkpartners - Ouderparticipatie
6-7-8	Inzicht in maatschappelijke thema's in de wijk (bijv. vergroening, eenzaamheid).	Organiseren of ondersteunen van wijkprojecten, in gesprek gaan met bewoners en organisaties.	Betrokkenheid bij de samenleving, respect voor andere generaties en perspectieven.	- Wijkprojecten (vergroening, buurtverhalen) - Samenwerking met De Plataan en vrijwilligers

Speerpunt 3: Democratisch bewustzijn

We willen Kindcentrumbreed meer aandacht besteden aan democratische waarden en processen. Dit doen we door actuele thema's en momenten – zoals Prinsjesdag, verkiezingen, en De Dag Vandaag – structureel in ons onderwijs te verweven.

	Kennis	Vaardigheden	Attitude	Aanbod
1-2	Kennismaken met basisbegrippen zoals 'samen', 'eerlijk' en 'keuze maken'.	Stemmen over kleine klasbesluiten, beurtensysteem gebruiken, leren luisteren naar elkaar.	Gevoel van rechtvaardigheid, eerlijkheid en respect voor de mening van klasgenoten.	- Kringgesprekken - Stemrondes in de klas
3-4-5	Basiskennis van democratie: wat is een verkiezing, wat doet een regering?	Meningsvorming oefenen, leren debatteren over eenvoudige thema's.	Acceptatie van verschillen in mening, openstaan voor discussie.	Kringgesprekken, klassenregels, klassenvergaderingen, kapstokregels, schoolregels bespreken, projectvormen, Jeugdjournaal, Dag Vandaag, nieuwskringen.
6-7-8	Inzicht in kernwaarden: vrijheid, gelijkheid en solidariteit.	Meningen onderbouwen, groepsbesluiten nemen, actieve deelname aan projecten en maatschappelijke initiatieven.	Respectvolle houding in het gesprek, verantwoordelijkheid nemen voor gezamenlijke keuzes.	Leerlingenraad, debatten, groepsprojecten, coöperatief leren, Jeugdjournaal, Dag Vandaag, nieuwskringen.

Speerpunt 4: Burgerschap in de digitale wereld

Kinderen op Werelds nemen niet alleen hun schooltas mee het klaslokaal in, maar ook hun digitale wereld: groepsapps, sociale media en online interacties vormen een onzichtbare maar voelbare aanwezigheid binnen de schooldag.

Deze digitale bagage beïnvloedt groepsvorming, onderlinge relaties en het welzijn van leerlingen. Denk aan groepsdruk via WhatsApp, uitsluiting in onlinegesprekken of de constante druk om bereikbaar te zijn. Als school willen we leerlingen helpen kritisch te reflecteren op hun digitale gedrag en de impact hiervan op zichzelf en anderen.

	Kennis	Vaardigheden	Attitude	Aanbod
1-2	Weten wat internet is, wat een scherm doet, en kennismaken met begrippen als 'online' en 'offline'.	Leren wanneer en hoe je digitaal iets deelt of vraagt (bijv. foto's, stemmetjes).	Bewustzijn dat online gedrag ook anderen kan raken.	- Mediawijsheidlessen en via prentenboeken - Kringgesprekken over gevoelens bij digitaal gedrag
3-4-5	Begrijpen wat groepsapps, online spellen en sociale media zijn, en welke rol die spelen in vriendschappen.	Oefenen met digitaal veilig gedrag, zoals 'nee' zeggen, iemand helpen bij uitsluiting of pesten.	Kritisch nadenken over digitale groepsdruk en respectvol online communiceren.	- Lesmateriaal MediaMasters - Klassenregels voor online gedrag - Oefensituaties in rollenspellen
6-7-8	Inzicht in impact van online gedrag op groepsvorming, identiteit en welzijn.	Reflecteren op eigen gedrag in groepsapps, herkennen van online uitsluiting en durven ingrijpen.	Verantwoordelijkheid nemen voor een veilige digitale omgeving – ook buiten schooltijd.	- Gastlessen bureau Halt - Projectweek over digitale identiteit - Debat of campagne over online gedrag

De bovenstaande doelen komen bij de onderstaande activiteiten aan bod.

Activiteiten	
Leerjaar 1/2	Leerjaar 6/7/8
Vieringen/feesten	Nabij de tweede kamer (bezoek tweede kamer/verkiezingen/ troonrede)
Samenwerking Dichtbij	Bezoek stembureau
Samenwerking met de Plantaan	Boeken-, nieuws- en verslagkring
Excursies	Klassenvergadering (voorzitter, notulist en tijdbewaker)
Lessen mediawijsheid	
Bezoeken van bibliotheek en voorlezen	Vieringen/feesten
Kunst Centraal	Toneel/ dramalessen
Ik-kring	Workshops
Open podium/maandopening/weeksluitingen	HVO/Deugendoelen
Schooljudo	Jeugdjournaal kijken en bespreken
	Projecten
Leerjaar 3/4/5	Ateliers
Boeken-, nieuws- en verslagkring	Excursies, met o.a. bezoek museum

Vieringen/feesten	Kunst Centraal
Actie voor een goed doel	Musical maken groep 8
Toneel/ dramalessen	Roefelen
Workshops	Dodenherdenking en bevrijding
HVO/Deugdendoelen	Verkeersexamen groep 7
Projecten	Open podium/maandopening/weeksluitingen
Ateliers	Gastlessen Halt; alcohol, (online) pesten en drugs, groepsdruk
De dag van vandaag kijken en bespreken	
Excursies, met o.a. bezoek museum.	Dodehoek les
Lessen mediawijsheid	Lessen mediawijsheid
Kunst Centraal	Bezoek Rijksmuseum
Verkeersopvoeding	Bezoek v.o. scholen
Open podium/maandopening/weeksluitingen	Schooljudo
Bibliotheek bezoeken	De dag vandaag kijken en bespreken
Schooljudo	Bezoek moskee, gebedshuis
	Leerlingenraad

3.2 Doorgaande ontwikkelijn burgerschap

Op Kindcentrum Werelds zien wij burgerschap als een ontwikkelproces dat gedurende de gehele basisschooltijd plaatsvindt. Leerlingen ontwikkelen zich stap voor stap in kennis, vaardigheden en houding. Binnen onze stamgroepen leren kinderen van en met elkaar. De ontwikkeling verloopt van **ervaren**, naar **begrijpen**, naar **bewust handelen en verantwoordelijkheid nemen**.

Onderbouw (groep 1-2)

Ontwikkeldoel

De leerling ervaart dat hij of zij onderdeel is van een groep en ontdekt dat iedereen verschillend is, maar gelijkwaardig behandeld wordt.

Aspect	Doelen
Kennis	De leerling maakt kennis met de begrippen samenleven, eerlijk delen, helpen, vrijheid, verschillen en respect. De leerling leert dat iedereen erbij hoort en dat mensen verschillend mogen zijn.
Vaardigheden	De leerling leert samen spelen, delen, luisteren, wachten op zijn beurt, eenvoudige conflicten oplossen met ondersteuning van de stamgroepleider en rekening houden met anderen.
Houding	De leerling toont nieuwsgierigheid naar anderen, respecteert verschillen, helpt klasgenoten en voelt zich verantwoordelijk voor de eigen groep en materialen.
Zichtbaar in de praktijk	Kringgesprekken, maatjeswerk, samen spelen, gezamenlijke vieringen, deugd van de maand, prentenboeken, thema's, mediawijsheid, groepsdoorbroken activiteiten.

Middenbouw (groep 3-5)

Ontwikkeldoel

De leerling leert verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf, de groep en de directe omgeving.

Aspect	Doelen
Kennis	De leerling kent de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, maakt kennis met verschillende religies, culturen en maatschappelijke thema's en begrijpt waarom afspraken en regels belangrijk zijn.
Vaardigheden	De leerling werkt samen, voert respectvolle gesprekken, kan een eigen mening geven én luisteren naar anderen, lost conflicten steeds zelfstandiger op en denkt mee over oplossingen binnen de groep.
Houding	De leerling toont respect voor verschillen, neemt verantwoordelijkheid voor de eigen keuzes, helpt anderen en draagt actief bij aan een positief groepsklimaat.
Zichtbaar in de praktijk	Klassenvergaderingen, projecten, Kwink, wereldoriëntatie, de dag vandaag, wijkactiviteiten, mediawijsheid, samenwerken binnen de bouw, excursies en culturele activiteiten.

Bovenbouw (groep 6-8)

Ontwikkeldoel

De leerling ontwikkelt zich tot een actieve, kritische en verantwoordelijke burger die bewust deelneemt aan de samenleving.

Aspect	Doelen
Kennis	De leerling begrijpt hoe de democratische rechtsstaat functioneert, kent de rechten en plichten van burgers, begrijpt maatschappelijke vraagstukken en kent de invloed van digitale media op de samenleving.
Vaardigheden	De leerling kan argumenteren, debatteren, samenwerken, kritisch reflecteren, informatie beoordelen, deelnemen aan besluitvorming, verantwoordelijkheid nemen voor eigen handelen en bewust omgaan met digitale media.
Houding	De leerling toont betrokkenheid bij de samenleving, respecteert verschillende meningen, handelt vanuit gelijkwaardigheid en solidariteit en draagt actief bij aan een veilige en inclusieve school- en leefomgeving.
Zichtbaar in de praktijk	Leerlingenraad, debatten, wijkprojecten, maatschappelijke projecten, digitale burgerschap, excursies, gastlessen, projectonderwijs, presentaties en gezamenlijke besluitvorming binnen de stamgroep.

Einddoel groep 8

Wanneer leerlingen Werelds verlaten, beschikken zij over de kennis, vaardigheden en houding om actief deel te nemen aan een democratische samenleving. Zij:

- kennen de basiswaarden van de democratische rechtsstaat;
- begrijpen dat iedereen gelijkwaardig is en respect verdient;
- kunnen samenwerken met mensen met verschillende achtergronden;
- nemen verantwoordelijkheid voor zichzelf, anderen en hun omgeving;
- denken kritisch na over maatschappelijke vraagstukken;
- gaan bewust, veilig en respectvol om met digitale media;
- durven een eigen mening te vormen én onderbouwen, terwijl zij openstaan voor de mening van anderen;
- dragen actief bij aan een veilige, inclusieve en democratische samenleving.

3.3 Samenhang en opbouw van het aanbod

Het burgerschapsonderwijs op Kindcentrum Werelds is doelgericht en planmatig opgebouwd. Vanuit onze visie werken wij met vier samenhangende speerpunten die gedurende de gehele basisschoolperiode terugkomen. De onderwerpen worden ieder schooljaar opnieuw aangeboden, waarbij de complexiteit en zelfstandigheid van leerlingen geleidelijk toenemen.

Binnen de onderbouw ligt de nadruk op het **ervaren** van samenleven, het ontwikkelen van respect voor anderen en het oefenen van sociale vaardigheden.

In de middenbouw verschuift de nadruk naar het **begrijpen** van maatschappelijke thema's, democratische waarden en verantwoordelijkheid binnen de groep en de directe omgeving.

In de bovenbouw leren leerlingen deze kennis en vaardigheden **zelfstandig toe te passen**. Zij nemen actief deel aan besluitvorming, leren kritisch nadenken over maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelen zich tot verantwoordelijke burgers die bewust deelnemen aan de samenleving.

De vier speerpunten worden niet als losse onderdelen aangeboden, maar zijn verweven binnen wereldoriëntatie, projecten, stamgroepactiviteiten, vieringen, mediawijsheid, de leerlingenraad en activiteiten in en buiten de school. Hierdoor ervaren leerlingen burgerschap niet als een afzonderlijk vak, maar als een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks handelen.

3.4 Koppeling aan de wettelijke opdracht

De vier speerpunten van Kindcentrum Werelds zijn rechtstreeks gekoppeld aan de wettelijke burgerschapsopdracht en de conceptkerndoelen burgerschap van SLO. Hiermee zorgen wij ervoor dat ons burgerschapsonderwijs doelgericht, samenhangend en herkenbaar is opgebouwd. De wettelijke basiswaarden **vrijheid**, **gelijkwaardigheid** en **solidariteit** vormen hierbij het uitgangspunt.

De speerpunten komen gedurende de gehele schoolloopbaan terug en worden steeds verdiept. Leerlingen ontwikkelen zich stapsgewijs van het kennismaken met deze waarden naar het begrijpen, toepassen en uiteindelijk zelfstandig handelen vanuit deze waarden. Hierdoor is burgerschap geen los vak, maar een doorlopende leerlijn die zichtbaar is binnen het dagelijks onderwijs, de schoolcultuur en de projecten.

Speerpunt	Wettelijke basiswaarden	SLO-domein	Zichtbaar in de praktijk
Diversiteit en inclusie	Gelijkwaardigheid en vrijheid	Schoolcultuur	Stamgroepen, vieringen, wereldoriëntatie, gesprekken, gastlessen en themaprojecten.
Verbondenheid met de wijk	Solidariteit	Samenleving en democratie	Wijkprojecten, samenwerking met De Plataan, maatschappelijke activiteiten en ouderparticipatie.
Democratisch bewustzijn	Vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit	Samenleving en democratie	Leerlingenraad, kringgesprekken, klassenvergaderingen, stemmingen, debatten en actuele maatschappelijke thema's.
Burgerschap in de digitale wereld	Vrijheid, verantwoordelijkheid en respect	Maatschappelijke vraagstukken	Mediawijsheid, MediaMasters, Halt, gesprekken over sociale media, digitale veiligheid en online gedrag.

4. De school als oefenplaats

Samen leren en samen leven

Burgerschap in het dagelijks handelen

Burgerschap is op Werelds geen afzonderlijk vak, maar een integraal onderdeel van het dagelijks onderwijs. Leerlingen oefenen iedere dag met samenwerken, verantwoordelijkheid nemen, omgaan met verschillen en het voeren van respectvolle gesprekken. De stamgroepleider benut dagelijkse situaties bewust als leermomenten. Conflicten, groepsgesprekken, gezamenlijke besluitvorming en samenwerking worden gebruikt om leerlingen te laten reflecteren op hun eigen handelen en dat van anderen. Hierdoor ontwikkelen leerlingen niet alleen kennis over burgerschap, maar leren zij deze ook daadwerkelijk in de praktijk toe te passen.

Op Werelds oefenen leerlingen dagelijks met de basiswaarden en burgerschapscompetenties in een betekenisvolle context. We werken in stamgroepen waarin meerdere leerjaren bij elkaar zitten. Hierdoor leren kinderen vanzelfsprekend van en met elkaar.

Elke maand staat een deugd centraal, zoals respect, moed of verantwoordelijkheid. Deze deugd wordt besproken tijdens de maandopening en hangt zichtbaar in de groepen. Tijdens de lessen HVO wordt deze in de groep besproken en zichtbaar gemaakt in gedrag, gesprekken en activiteiten. Daarnaast werken we met maatjes binnen de school: oudere en jongere leerlingen worden aan elkaar gekoppeld om samen te leren, lezen of een activiteit te doen.

Zo ontwikkelen kinderen wederzijds respect, zorgzaamheid en sociale verantwoordelijkheid.

Duidelijke afspraken en gedeelde waarden

Onze school werkt met drie duidelijke kapstokregels die zichtbaar zijn in alle groepen en worden gehanteerd en besproken:

1. Voor groot en klein zullen we aardig zijn.
2. De school is een wandelgebied, buiten hoeft dit lekker niet.
3. We zullen goed voor de spullen zorgen, dan zijn ze weer te gebruiken morgen.

Deze regels zijn positief geformuleerd, voor alle leeftijden te begrijpen en vormen de basis voor het pedagogisch klimaat op school. Ze worden regelmatig herhaald en besproken tijdens de kring en in klassensituaties.

Burgerschap in projecten en thema's

Binnen onze school werken we met een drie-jarige projectcyclus, waarin per bouw alle kerndoelen, burgerschapsdoelen en wereldoriëntatie-thema's verwezen zijn. Deze projecten zijn vakoverstijgend en thematisch van opzet, waardoor leerlingen leren in samenhang. Binnen welk project wordt aandacht besteed aan maatschappelijke thema's, persoonlijke ontwikkeling, samenwerking, kritisch denken en creativiteit. De koppeling met de deugd van de maand zorgt voor verdieping en verbinding met de sociale context.

Passende keuzes in aanbod en activiteiten

Elke methode, gastles of excursie die wij inzetten, wordt gekozen op basis van aansluiting bij onze driejarige projectcyclus. Deze cyclus borgt dat alle leerdoelen, inclusief die voor burgerschap, aan bod komen. Een activiteit is pas effectief als deze betekenisvol is voor de kinderen, aansluit bij hun belevingswereld en bijdraagt aan hun ontwikkeling als mens en burger. We evalueren deze activiteiten binnen het team op inhoud, betrokkenheid en leeropbrengst.

Eigenaarschap van het leerproces

Aan het begin van ieder schooljaar voeren we een startgesprek met het kind, de ouders en de stamgroepleider. Tijdens dit gesprek worden, met inbreng van het kind, persoonlijke leerdoelen opgesteld. Naast cognitieve doelen is er ook aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschapscompetenties, zoals samenwerken, verantwoordelijkheid nemen, zelfstandigheid en respectvol omgaan met anderen.

Vanaf de bovenbouw evalueren leerlingen dagelijks hun eigen voortgang aan de hand van het weekplan. Zij reflecteren niet alleen op hun leerdoelen, maar ook op hun bijdrage aan de stamgroep en hun eigen handelen binnen de schoolgemeenschap.

In november vinden de voortgangsgesprekken plaats. Tijdens deze gesprekken wordt samen met het kind en de ouders besproken in hoeverre de gestelde doelen zijn behaald en welke ontwikkelpunten extra aandacht vragen. Tweemaal per jaar vinden vervolgens de rapportgesprekken plaats. Hierin wordt teruggekeken op de ontwikkeling van het kind en worden nieuwe doelen geformuleerd. Op deze manier stimuleren we eigenaarschap, reflectie en een actieve houding ten aanzien van het eigen leer- en ontwikkelproces.

De ontwikkeling van burgerschapscompetenties wordt niet alleen zichtbaar tijdens lessen, maar juist ook in de dagelijkse praktijk van de school. Stamgroepleiders observeren hoe leerlingen samenwerken, omgaan met verschillen, verantwoordelijkheid nemen en deelnemen aan gesprekken en gezamenlijke besluitvorming. Deze observaties vormen, naast kind- en

oudergesprekken, een belangrijke bron om de ontwikkeling van leerlingen te volgen en het onderwijs waar nodig af te stemmen op de behoeften van de groep en de individuele leerling.

De rol van de stamgroepleider

De stamgroepleider vervult een belangrijke voorbeeldfunctie binnen het burgerschapsonderwijs. Hij of zij creëert een veilig pedagogisch klimaat waarin leerlingen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. Daarnaast stimuleert de stamgroepleider leerlingen om verantwoordelijkheid te nemen, samen te werken, respectvol met verschillen om te gaan en actief deel te nemen aan gesprekken en besluitvorming.

Door observaties, gesprekken en dagelijkse interacties volgt de stamgroepleider de ontwikkeling van leerlingen op het gebied van burgerschap en sluit het aanbod aan bij de behoeften van de groep.

Werelds als veilige oefenplaats

Op Werelds zien wij de school als een veilige oefenplaats voor de samenleving. Leerlingen krijgen ruimte om vragen te stellen, verschillende standpunten te onderzoeken, fouten te maken en daarvan te leren. Zij oefenen met democratische vaardigheden, het oplossen van conflicten, het omgaan met verschillen en het nemen van verantwoordelijkheid.

Door deze ervaringen ontwikkelen leerlingen zich stap voor stap tot zelfbewuste, verantwoordelijke en betrokken burgers die voorbereid zijn op deelname aan een democratische en diverse samenleving. De schoolcultuur, de stamgroepen en de dagelijkse omgang met elkaar vormen hierbij de belangrijkste leeromgeving.

5. Evalueren van burgerschap

Op Werelds zien wij burgerschap als een doorlopend leerproces dat verweven is met het dagelijks samen leven, werken, spelen en vieren. Om de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs te waarborgen, evalueren wij planmatig de ontwikkeling van onze leerlingen én de kwaliteit van ons onderwijsaanbod. De opbrengsten gebruiken wij om ons onderwijs continu te verbeteren en aan te laten sluiten bij de behoeften van onze leerlingen en maatschappelijke ontwikkelingen.

Kwaliteitscyclus

Burgerschapsonderwijs maakt onderdeel uit van de kwaliteitscyclus van Werelds. Jaarlijks doorlopen wij de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act). Op basis van de schoolanalyse, de burgerschapsmonitor, de veiligheidsmonitor, de LIB-SEF-monitor, observaties en gesprekken bepalen wij onze doelen (Plan). Deze doelen vertalen wij naar het onderwijsaanbod en de dagelijkse onderwijspraktijk (Do). Gedurende het schooljaar volgen wij de ontwikkeling van leerlingen en evalueren wij de opbrengsten (Check). Op basis van deze analyses stellen wij het onderwijsaanbod, de professionalisering en de schoolontwikkeling waar nodig bij (Act). Zo werken wij planmatig aan de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs.

De kwaliteitscyclus zorgt ervoor dat wij ons burgerschapsonderwijs voortdurend afstemmen op de ontwikkeling van onze leerlingen en op maatschappelijke ontwikkelingen. Door de ontwikkeling van leerlingen systematisch te volgen en de opbrengsten te analyseren, kunnen wij onderbouwde keuzes maken voor verbetering van ons onderwijsaanbod. Zo blijven wij doelgericht werken aan de kennis, vaardigheden en houding die leerlingen nodig hebben om actief en verantwoordelijk deel te nemen aan de samenleving.

Onze kwaliteitsnormen

Naast het volgen van de ontwikkeling hebben wij duidelijke kwaliteitsnormen geformuleerd voor burgerschap. We streven ernaar dat:

- **Kennis:** minimaal 90% van de leerlingen belangrijke kernbegrippen, zoals respect, vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en samenwerking, kan benoemen en in eigen woorden kan uitleggen.
- **Vaardigheden:** minimaal 85% van de leerlingen laat zien dat zij actief kunnen samenwerken, luisteren naar anderen, verantwoordelijkheid nemen en deelnemen aan gezamenlijke activiteiten.
- **Houding:** minimaal 80% van de leerlingen toont een positieve basishouding door respectvol om te gaan met verschillen en actief bij te dragen aan een veilige en inclusieve schoolomgeving.

Deze doelen volgen wij door middel van observaties, leerlinggesprekken, evaluatie-instrumenten en monitorgegevens. Wanneer blijkt dat individuele leerlingen of groepen extra ondersteuning nodig hebben, analyseren wij de oorzaak en passen wij het onderwijsaanbod of de begeleiding waar nodig aan.

Hoe volgen wij de ontwikkeling van leerlingen?

De ontwikkeling van burgerschapscompetenties wordt gedurende de gehele schoolloopbaan gevolgd. Daarbij kijken wij niet alleen naar de kennis van leerlingen, maar ook naar hun vaardigheden en houding. Burgerschap wordt zichtbaar in de dagelijkse praktijk van de school en daarom maken wij gebruik van verschillende informatiebronnen.

Wij volgen de ontwikkeling van leerlingen onder andere door:

- observaties tijdens lessen en dagelijkse schoolsituaties
- observaties van samenwerking, communicatie, verantwoordelijkheid en respectvol gedrag
- kindgesprekken
- start-, voortgangs- en rapportgesprekken
- evaluaties van projecten en praktijkopdrachten
- de burgerschapsmonitor
- de LIB-SEF-monitor
- de veiligheidsmonitor

Deze gegevens geven ons inzicht in de ontwikkeling van individuele leerlingen, groepen en de school als geheel.

Evaluatie op groeps- en schoolniveau

Om de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs te bewaken, evalueren wij (half)jaarlijks zowel de ontwikkeling van leerlingen als de uitvoering van het onderwijsaanbod.

Jaarlijkse afname van de burgerschapsmonitor

Met behulp van de burgerschapsmonitor brengen wij de ontwikkeling van leerlingen op het gebied van burgerschap in beeld. Hierbij kijken wij onder andere naar kennis van democratische waarden, maatschappelijke betrokkenheid en respectvolle omgang met anderen. De resultaten worden geanalyseerd en besproken binnen het team, zodat sterke punten en ontwikkelpunten zichtbaar worden.

Monitoring van sociaal-emotioneel functioneren en veiligheidsbeleving

Met behulp van de LIB-SEF-monitor volgen wij de sociaal-emotionele ontwikkeling en de veiligheidsbeleving van onze leerlingen. De uitkomsten worden geanalyseerd en besproken binnen het team. Wanneer daar aanleiding toe is, worden gerichte interventies ingezet op leerling-, groeps- of schoolniveau.

Teamreflectie

Het team evalueert jaarlijks de uitvoering van het burgerschapsonderwijs. Daarbij bespreken we welke onderdelen goed verlopen, welke ontwikkelingen zichtbaar zijn en waar aanpassingen of verdere professionalisering wenselijk zijn. Waar nodig wordt de samenwerking met externe partners versterkt of worden nieuwe werkvormen toegevoegd.

Evaluatie van het burgerschapsbeleid

Minimaal één keer per jaar evalueren wij het burgerschapsbeleid. Daarbij beoordelen wij of de gestelde doelen zijn behaald, of het onderwijsaanbod nog aansluit bij onze leerlingpopulatie en maatschappelijke ontwikkelingen en of aanpassing van doelen of werkwijzen noodzakelijk is. De uitkomsten van deze evaluatie vormen input voor het jaarplan en de verdere ontwikkeling van ons burgerschapsonderwijs.

Borging

De opbrengsten van de evaluaties worden jaarlijks besproken binnen het team en vormen de basis voor de verdere ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs. Eventuele verbeterpunten worden opgenomen in het jaarplan en vertaald naar de dagelijkse onderwijspraktijk. Daarnaast evalueren wij dit beleidsdocument periodiek, zodat het blijft aansluiten bij de wettelijke opdracht, de ontwikkeling van onze leerlingen en maatschappelijke ontwikkelingen. Op deze manier borgen wij de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs en zorgen wij voor een doorgaande ontwikkeling van alle leerlingen.

Bijlage 1. Verantwoordingsmatrix Burgerschapsonderwijs

Deze verantwoordingsmatrix laat zien hoe het burgerschapsonderwijs op Werelds doelgericht, samenhangend en planmatig is vormgegeven. De matrix maakt inzichtelijk hoe de wettelijke burgerschapsopdracht, de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de conceptkerndoelen van SLO zijn vertaald naar de onderwijspraktijk.

Overzicht wettelijke opdracht

Wettelijke opdracht	Uitwerking op Werelds
Actief burgerschap bevorderen	Stamgroepen, projecten, wereldoriëntatie, leerlingenraad, mediawijsheid, wijkactiviteiten
Sociale cohesie	Driejarige stamgroepen, maatjes, groepsdoorbroken activiteiten, gezamenlijke vieringen
Democratische rechtsstaat	Kringgesprekken, stemmingen, leerlingenraad, actualiteiten, debat
Basiswaarden	Dagelijkse omgang, lessen, projecten en schoolcultuur
School als oefenplaats	Samenwerken, verantwoordelijkheid nemen, reflectie en eigenaarschap

Basiswaarden

Basiswaarde	Betekenis op Werelds	Waar zichtbaar?	Monitoring
Vrijheid	Eigen mening vormen en keuzes maken	Kring, debat, weekplan, leerlingenraad	Observaties, gesprekken
Gelijkwaardigheid	Iedereen hoort erbij	Stamgroepen, samenwerking, inclusieve activiteiten	Observaties, LIB-SEF
Solidariteit	Zorg dragen voor elkaar	Maatjes, wijkprojecten, goede doelen	Projectevaluaties, observaties

Dekkend overzicht speerpunten

Speerpunt	Basiswaarden	SLO-domein	Kennis	Vaardigheden	Houding	Aanbod	Monitoring
Diversiteit en inclusie	Vrijheid, gelijkwaardigheid	Schoolcultuur	Culturen en identiteiten	Respectvol communiceren	Open houding	Wereldoriëntatie, gastlessen	Observaties, gesprekken
Verbondenheid met de wijk	Solidariteit	Samenleving en democratie	Wijk en samenleving	Participeren	Betrokkenheid	NL Doet, De Plataan	Projectevaluaties

Democratisch bewustzijn	Vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit	Samenleving en democratie	Democratie	Argumenten, stemmen	Verantwoordelijkheid	Leerlingenraad, debat	Monitor, observaties
Digitale burgerschap	Vrijheid, verantwoordelijkheid	Maatschappelijke vraagstukken	Mediawijsheid	Veilig online handelen	Bewust gedrag	MediaMasters, Halt	Gesprekken, incidentregistratie

Doorgaande ontwikkellijn

Bouw	Ontwikkeling	Focus
Groep 1-2	Ervaren	Samen spelen, delen, respect
Groep 3-5	Begrijpen	Democratie, samenwerken, verantwoordelijkheid
Groep 6-8	Toepassen	Actief burgerschap en kritisch denken

Koppeling met de onderwijspraktijk

Onderdeel	Hoe zichtbaar?
Stamgroepen	Samenwerken en verantwoordelijkheid
Kringgesprekken	Meningsvorming en luisteren
Projectonderwijs	Maatschappelijke thema's
Wereldoriëntatie	Democratie en cultuur
Weekplan	Eigenaarschap
Leerlingenraad	Participatie
Vieringen	Verbondenheid
Wijkactiviteiten	Solidariteit
Mediawijsheid	Digitale burgerschap

Monitoring

Wat volgen wij?	Instrument
Kennis	Burgerschapsmonitor
Vaardigheden	Observaties
Houding	Observaties en kindgesprekken
Sociale veiligheid	LIB-SEF
Veiligheidsbeleving	Veiligheidsmonitor
Participatie	Leerlingenraad
Projecten	Projectevaluatie
Teamontwikkeling	Teamreflectie

Bijlage 2. Curriculumoverzicht Burgerschap

In deze bijlage is zichtbaar hoe het burgerschapsonderwijs op Kindcentrum Werelds gedurende de gehele schoolloopbaan wordt aangeboden. De activiteiten zijn gekoppeld aan de vier speerpunten, de wettelijke basiswaarden en de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en houding.

Onderbouw (groep 1-2)

Onderdeel	Activiteit	Speerpunt	Ontwikkeldoel
Samenleven	Kringgesprekken	Democratisch bewustzijn	Luisteren, beurt nemen, eigen mening geven
Samenwerken	Samen spelen	Diversiteit en inclusie	Rekening houden met anderen
Verantwoordelijkheid	Klassenafspraken	Democratisch bewustzijn	Regels leren begrijpen
Wereldoriëntatie	Thema's	Diversiteit en inclusie	Kennismaken met verschillende culturen
Vieringen	Culturele feesten	Diversiteit en inclusie	Respect voor verschillen
Maatjes	Oudere-jongere kinderen	Solidariteit	Elkaar helpen
Mediawijsheid	Prentenboeken	Digitale burgerschap	Bewust omgaan met media
Bewegen	Schooljudo	Solidariteit	Respect, samenwerken
Bibliotheek	Voorlezen	Diversiteit en inclusie	Nieuwsgierigheid ontwikkelen

Middenbouw (groep 3-5)

Onderdeel	Activiteit	Speerpunt	Ontwikkeldoel
Democratie	Klassenvergadering	Democratisch bewustzijn	Overleggen en stemmen
Actualiteit	Dag Vandaag	Democratisch bewustzijn	Meningsvorming
Wereldoriëntatie	Projectonderwijs	Alle speerpunten	Maatschappelijke kennis
Samenwerking	Coöperatieve werkvormen	Solidariteit	Verantwoordelijkheid
Wijk	NL Doet	Verbondenheid met de wijk	Betrokkenheid
Cultuur	Kunst Centraal	Diversiteit en inclusie	Open houding
Goede doelen	Acties	Solidariteit	Omzien naar anderen
Digitale wereld	MediaMasters	Digitale burgerschap	Veilig internet

Bibliotheek	Boekkring	Democratisch bewustzijn	Kritisch lezen
Excursies	Museum	Alle speerpunten	Verbreden van perspectief

Bovenbouw (groep 6-8)

Onderdeel	Activiteit	Speerpunt	Ontwikkeldoel
Democratie	Leerlingenraad	Democratisch bewustzijn	Participeren
Democratie	Debatten	Democratisch bewustzijn	Argumenteren
Actualiteit	Jeugdjournaal	Democratisch bewustzijn	Kritisch denken
Wereldoriëntatie	Projecten	Alle speerpunten	Maatschappelijke betrokkenheid
Wijk	Wijkprojecten	Verbondenheid met de wijk	Actief deelnemen
Cultuur	Bezoek moskee/kerk	Diversiteit en inclusie	Respect voor levensbeschouwingen
Digitale wereld	Halt	Digitale burgerschap	Online verantwoordelijkheid
Digitale wereld	Mediawijsheid	Digitale burgerschap	Kritisch omgaan met informatie
Burgerschap	Dodenherdenking	Democratisch bewustzijn	Vrijheid en democratie
Burgerschap	Bezoek Tweede Kamer	Democratisch bewustzijn	Democratische rechtsstaat
Verkeer	Verkeersexamen	Verantwoordelijkheid	Deelname aan samenleving
Musical	Groepsproject	Solidariteit	Samenwerken

Verdeling over de schoolloopbaan

Ontwikkeling	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Vrijheid	Keuzes maken	Eigen mening vormen	Mening onderbouwen
Gelijkwaardigheid	Iedereen hoort erbij	Respect voor verschillen	Inclusief handelen
Solidariteit	Elkaar helpen	Samenwerken	Maatschappelijke verantwoordelijkheid
Democratie	Regels	Meebeslissen	Actief participeren
Digitale burgerschap	Bewust worden	Veilig internet	Kritisch en verantwoord handelen

Overzicht wettelijke basiswaarden

Basiswaarde	Waar zichtbaar binnen Werelds
Vrijheid	Weekplan, keuzevrijheid, kringgesprekken, debat, leerlingenraad
Gelijkwaardigheid	Stamgroepen, vieringen, inclusieve activiteiten, samenwerking

Solidariteit	Maatjes, wijkprojecten, goede doelen, gezamenlijke verantwoordelijkheid
--------------	---

Verdeling over kennis, vaardigheden en houding

Kennis	Vaardigheden	Houding
Democratie	Samenwerken	Respect
Grondrechten	Luisteren	Verantwoordelijkheid
Culturen	Overleggen	Betrokkenheid
Religies	Argumenteren	Empathie
Maatschappelijke vraagstukken	Reflecteren	Open houding
Digitale veiligheid	Kritisch denken	Zorg voor anderen

Relatie met de onderwijspraktijk

Dagelijkse praktijk	Burgerschapdoel
Stamgroepen	Samenleven
Kring	Democratisch handelen
Weekplan	Eigenaarschap
Projectonderwijs	Maatschappelijke betrokkenheid
Wereldoriëntatie	Kennis van de samenleving
Vieringen	Verbondenheid
Leerlingenraad	Participatie
Excursies	Wereldburgerschap
Wijkactiviteiten	Solidariteit
Mediawijsheid	Digitaal burgerschap